

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก จังหวัดน่าน

พิมพ์ไโล ช่างทอง* บุญทิพย์ สิริธรรังศรี** ภูษธร เจือดี***

สาขาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เลขที่ 9/9 บางพูด ปากเกร็ด นนทบุรี 11120

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อ 1) พัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก จังหวัดน่าน และ 2) ประเมินคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะ

แบบแผนการวิจัย: การวิจัยแบบผสมผสาน

วิธีการดำเนินการวิจัย: ผู้ให้ข้อมูลหลักมี 2 กลุ่ม (1) ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 18 คน ประกอบด้วย หัวหน้าหอผู้ป่วย 3 คน พยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป 3 คน แพทย์ 2 คน ผู้ป่วย 5 คน และผู้ดูแลผู้ป่วย 5 คน และ (2) สำหรับการประเมินคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับตรวจสอบความตรงของแบบประเมินสมรรถนะ 4 คน และผู้ให้ข้อมูลสำหรับตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารการพยาบาล 2 คน และพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ 5 คน เป็นผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินตามลำดับ เครื่องมือการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์สภาพการณ์และความคาดหวังเกี่ยวกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของแมคคลีแลนด์ เพย์และมิลท์เนอร์ และสภาพการพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย: พบว่า 1) แบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ข้อ ได้แก่ (1) มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล (2) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ (3) มีความรู้และทักษะในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน (4) มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยทางสูติกรรม และ (5) มีความรู้และทักษะในงานหอผู้ป่วย และสมรรถนะย่อยรวม 26 ข้อ 2) แบบประเมินสมรรถนะมีค่าความตรงตามเนื้อหาของแบบประเมินเท่ากับ 0.97 และค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินเท่ากับ 0.80

สรุป: จากผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นแสดงให้เห็นว่ามีคุณภาพและมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กต่อไป

คำสำคัญ: แบบประเมินสมรรถนะ/พยาบาลวิชาชีพ/ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ/โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก

The Development of a Competency Assessment Form for Professional Nurses Working after the Morning Shift at a First-Level Small Community Hospital in Nan Province

Pimpilai Changthong* Boontip Siritarungsri** and Kunchon Jeotee***

Abstract

Purposes: To (1) develop a competency assessment form for professional nurses who work after hours at the small Community Hospital in Nan Province and (2) to evaluate the quality of the competency assessment form.

Design: Mixed-method Research

Method: The main informants included two groups: (1) Principal informant for the development of a competency assessment form for professional nurses working after hours. A total of 18 subjects selected by the purposive sampling consisted of three head nurses, three professional nurses, two physicians, five patients, and five caregivers; (2) The evaluation of the quality of the developed competency assessment form comprised four experts assessing the validity of the competency assessment form, and the information providers for the validity of the evaluation form were two nursing administrators and five professional nurses working after hours who evaluated and were evaluated respectively. The research instrument was a questionnaire analyzing the conditions and expectations regarding the performance of professional nurses working after hours. The questionnaire was developed based on the theoretical concepts of McClelland, Fey and Miltner and Thai Nursing Council. Data were analyzed by percentage, mean, and content analysis.

Findings: revealed 1) The competency assessment form for professional nurses who worked after hours consisted of 5 main competencies: (1) morality and ethics in nursing practices; (2) effective communication and human relationship; (3) knowledge and skills for the Accident & Emergency; (4) knowledge and skills in the care of obstetric patients, and (5) knowledge and skills in patient care with 26 items for sub competency. 2) The competency assessment form had the content validity index was 0.97 and The inter-rater reliability of the form was 0.80.

Conclusion: The results of the quality of the developed competency assessment form showed that the quality and suitability were sufficient to be used in evaluating the performance of professional nurses working after hours in small community hospital.

Keyword: Competency assessment / Professional nurses / Working after hours / Small community Hospital

บทนำ

“สมรรถนะ” ของบุคลากรเป็นองค์ประกอบสำคัญมากต่อการปรับเปลี่ยนองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมายใหม่ที่กำหนด (Santhong, 2004) ในการกำหนดสมรรถนะของแต่ละวิชาชีพขึ้นอยู่กับความจำเป็นของวิชาชีพนั้นๆ ที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ สภาพการณ์ และความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (Yodbaopit, 2011) สำหรับบริบทของโรงพยาบาลชุมชนที่มีขนาดเตียงแตกต่างกัน คือ 10 เตียง 30 เตียง 60 เตียงหรือ 90 เตียง การกำหนดสมรรถนะของผู้ให้บริการจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะงานควบคู่กับปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการ การให้บริการของโรงพยาบาลชุมชนมีทั้งการให้บริการในเวลาราชการและนอกเวลาราชการเพื่อให้ผู้ป่วยหรือผู้มารับบริการได้รับบริการตลอด 24 ชั่วโมง และได้รับบริการที่มีคุณภาพ ปลอดภัย รวมทั้งมีความพึงพอใจ

พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลชุมชนอาจมีลักษณะงานที่แตกต่างกันตามโครงสร้างของโรงพยาบาลแต่ละระดับ สำหรับโรงพยาบาลชุมชนที่ศึกษาคั้งนี้ คือ โรงพยาบาลบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก (ระดับ First-Level Hospital F2) ขนาด 10 เตียง แต่เปิดให้บริการจริง 21 เตียง อาจเป็นเพราะว่าโรงพยาบาลตั้งอยู่บนพื้นที่หุบเขา ห่างจากโรงพยาบาลประจำจังหวัด 107 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 2 ชั่วโมงกว่า ประชาชนละแวกนี้และนักท่องเที่ยวจึงเลือกใช้บริการที่โรงพยาบาลนี้เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม โรงพยาบาลมีเฉพาะอัตรากำลังพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงาน จำนวน 17 คน รวมทั้งหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ซึ่งถือว่ามีความไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานและจำนวนเตียงที่ให้บริการ (Risk Management Bokluea Hospital, 2016)

การให้บริการของโรงพยาบาลบ่อเกลือ ตามโครงสร้างที่กำหนดขององค์กรพยาบาลแบ่งเป็น 6 งาน ได้แก่ งานการพยาบาลผู้ป่วยนอก งานการ

พยาบาลผู้ป่วยผ่าตัดและวิสัญญีพยาบาล งานการพยาบาลหน่วยควบคุมการติดเชื้อและงานจ่ายกลาง งานการพยาบาลผู้ป่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช งานการพยาบาลผู้ป่วยใน และงานการพยาบาลผู้คลอด สำหรับในเวลาราชการ (8.30-16.30 น.) แต่ละงานจะมีพยาบาลที่มีสมรรถนะสอดคล้องกับลักษณะงานนั้นๆ ปฏิบัติงานประจำ แต่เมื่อนอกเวลาราชการ (หลัง 16.30-8.30 น ของวันถัดมา) พยาบาลจากทั้ง 6 งาน จะต้องหมุนเวียนมาปฏิบัติงานนอกเวลาราชการใน 3 งานที่เปิดให้บริการต่อเนื่อง 24 ชั่วโมง ได้แก่ งานการพยาบาลผู้ป่วยอุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช งานการพยาบาลผู้ป่วยใน และงานการพยาบาลผู้คลอด

ประเด็นปัญหาของพยาบาลที่ปฏิบัติงานนอกเวลา คือพยาบาลบางคนไม่เคยปฏิบัติงานทั้ง 3 งานที่เปิดให้บริการนอกเวลาดังกล่าวมาก่อน จึงมีสมรรถนะไม่เพียงพอกับลักษณะงานที่มาปฏิบัติ ซึ่งเป็นงานที่มีปัญหาความเจ็บป่วยแตกต่างกับบางหน่วยงานที่ตนเองปฏิบัติงานประจำ รวมทั้งสภาพปัญหาผู้มารับบริการยังมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งเป็นด้านหน้าที่โรงพยาบาลได้รับการร้องเรียนเสมอตลอดจนที่ผ่านมามององค์กรพยาบาลไม่เคยมีการประเมินสมรรถนะของพยาบาลที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการและยังไม่มีแบบประเมินสมรรถนะฯ ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการที่สอดคล้องกับงาน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารทางการพยาบาลนำไปใช้พัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพได้

จากประเด็นปัญหาการไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านสมรรถนะของพยาบาลที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ส่งผลเสียต่อผู้มารับบริการรวมถึงภาพลักษณ์ของโรงพยาบาล และความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ ดังรายงานความเสี่ยงของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงของโรงพยาบาล พบว่า มีข้อร้องเรียนจากผู้รับบริการต่อผู้ที่ปฏิบัติงานของพยาบาลนอกเวลาราชการ โดยเฉพาะการขาดความรู้และ

ทักษะในการให้บริการ รวมทั้งพฤติกรรมบริการ (Risk Management Bokluea Hospital, 2016) จากผลงานวิจัยของ Khuanphet (2012) พบว่า บริบทของโรงพยาบาลชุมชนมีหลายหน่วยงาน แต่ละหน่วยงานมีผู้รับบริการที่แตกต่างกันไป จำเป็นที่บุคลากรในแต่ละหน่วยงานจะต้องมีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพในงานที่รับผิดชอบนั้น ๆ และยังต้องมีความรู้ในแผนกอื่น เมื่อมาปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับบริการตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน จึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่นอกเหนือจากแผนกที่ปฏิบัติในช่วงเวลาราชการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Roogpangarm (2007) ที่พบว่าพยาบาลที่มีสมรรถนะสอดคล้องกับลักษณะงานส่งผลดีต่อผู้ป่วยและองค์กร ช่วยลดและป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จากการให้การรักษาพยาบาลได้

จากสภาพปัญหาการให้บริการพยาบาลนอกเวลาราชการของโรงพยาบาลบ่อเกลือ ที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการ ความปลอดภัยและความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้วิจัยในฐานะหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล จึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เพื่อคัดกรองพยาบาลและเตรียมพัฒนาสมรรถนะพยาบาลให้สอดคล้องกับลักษณะงานและสภาพปัญหาของผู้มาใช้บริการสุขภาพนอกเวลาราชการที่มีความหลากหลายซับซ้อนขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานของวิชาชีพ โดยการบูรณาการแนวคิดของ McClelland (1981) ที่กำหนดสมรรถนะไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก (Core competency) 2) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ (Professional competency) และ 3) สมรรถนะเชิงเทคนิค (Technical competency) และแนวคิดของ Fey and Miltner (2000) ที่ได้แบ่งสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) สมรรถนะด้านคลินิก (Core clinical competencies) 2) สมรรถนะที่เฉพาะหรือพิเศษ

(Specialty competencies) และ 3) สมรรถนะด้านการจัดการดูแลผู้ป่วย (Patient care management competencies) มาประกอบกับข้อกำหนดสมรรถนะของสภาการพยาบาล (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2009) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะ เริ่มจากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและความคาดหวังเกี่ยวกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โดยศึกษาจากมุมมองของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เพื่อนำมาสร้างแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ จากนั้นนำแบบประเมินสมรรถนะที่สร้างขึ้นมาทดลองใช้เพื่อหาความตรงและความเที่ยง เพื่อให้ได้แบบประเมินสมรรถนะฯ ที่มีความถูกต้อง สามารถประเมินสมรรถนะพยาบาลให้สอดคล้องกับลักษณะงานได้แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาของโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กได้ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ โดยใช้สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพของสภาการพยาบาล (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2009) ร่วมกับการประยุกต์แนวคิดสมรรถนะของ McClelland (1981) และแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพของ Fey and Miltner (2000) ผู้วิจัยยังวิเคราะห์บริบทการปฏิบัติการพยาบาลนอกเวลาราชการ ของโรงพยาบาลบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ซึ่งมาจากมุมมองของทั้งผู้ให้บริการและความคาดหวังของผู้รับบริการ เพื่อให้การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะครั้งนี้สอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กมากที่สุด พร้อมกับการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ จากนั้นจึงนำมาสร้างเป็นแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก จังหวัดน่าน มีการประเมินคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความตรงและความเที่ยงของแบบประเมินฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก จังหวัดน่าน
2. เพื่อประเมินคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการด้านความตรงและความเที่ยง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะฯ ที่เน้นการวิเคราะห์สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการจากมุมมองของบุคลากรทางการแพทย์ และผู้รับบริการ และนำข้อมูลมาพัฒนาเป็นแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลชุมชน โดยดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1.การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

1) **ผู้ให้ข้อมูล** แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) **กลุ่มผู้ให้บริการ** จำนวน 8 คน ได้แก่ พยาบาลหัวหน้างาน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานประจำหอผู้ป่วยไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน พยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไปที่ผ่านหลักสูตรเวชปฏิบัติทั่วไป 4 เดือน มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน และแพทย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโรงพยาบาลชุมชนไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน และ 2) **กลุ่มผู้รับบริการ** จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ป่วยที่เข้ารับการบริการนอกเวลาราชการโรงพยาบาลบ่อเกลือ 5 คน โดยเข้ารับการรักษานอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลอย่างน้อย 5 วัน และญาติหรือผู้ดูแล

ผู้ป่วยดังกล่าว 5 คน โดยเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน 2560

2) **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นรายบุคคล โดยมีคำถามหลัก เช่น “ในอดีต ท่านคิดว่าท่านมีความรู้เพียงพอในการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ มากน้อยเพียงใดเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร” “ท่านคาดหวัง ว่าท่านควรมีสมรรถนะใดเพิ่มเติมบ้างในการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เพราะเหตุใด อาทิ ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติ” และทำการบันทึกเทปการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยทำบันทึกเสนอผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยติดต่อประสานงานกับหัวหน้างานแต่ละหอผู้ป่วย

2) ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยนำประเด็นสนทนาไปสนทนากับผู้ให้บริการและผู้รับบริการพร้อมบอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความยินยอมในการบันทึกเทป ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ท่านประมาณ 30-45 นาที ลักษณะบรรยากาศในการซักถามเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1-30 มิถุนายน 2560

3) ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล โดยผู้วิจัยอ่านบันทึกการสัมภาษณ์หลายๆ ครั้งพร้อมกับฟังเทปการสัมภาษณ์ นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยังนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจทานกับผู้ให้ข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดการสัมภาษณ์ออกมาเป็นบันทึกการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และนำบันทึกการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการให้รหัส จัดระบบความหมายของข้อความ และรวบรวมข้อค้นพบเป็นประเด็นสถานการณ์และความคาดหวังของทั้งกลุ่มผู้ให้บริการ และผู้รับบริการ

2. การประเมินคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ประกอบด้วย การตรวจสอบด้านความตรงและความเที่ยงของแบบประเมินสมรรถนะ

1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารการพยาบาล 1 คน พยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ 2 คน และอาจารย์พยาบาล 1 คน โดยการกำหนดระดับการประเมินเป็น 4 ระดับ ดังนี้ ระดับ 1 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นๆ ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวัด ระดับ 2 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นๆ สอดคล้องน้อยกว่าเนื้อหาที่ต้องการวัด ระดับ 3 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นๆ สอดคล้องกันค่อนข้างมากกับเนื้อหาที่ต้องการวัด ระดับ 4 หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นๆ สอดคล้องกันมากกับเนื้อหาที่ต้องการวัด ได้ปรับปรุงเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะฯ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จนได้ร่างแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการที่สมบูรณ์ โดยกำหนดค่าความตรงตามเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ มากกว่า 0.7 (Walz, Strickland & Lenz, 1991)

2) การตรวจสอบด้านความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำร่างแบบประเมินสมรรถนะฯ ที่ผ่านการหาความตรงและปรับแก้ไขแล้วมาทดลองใช้ (Try out) ในโรงพยาบาลที่มีบริบทการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการคล้ายคลึงกัน ในจังหวัดน่าน โดยผู้ประเมินเป็นผู้บริหารการพยาบาล 2 คน ได้แก่ หัวหน้างานการพยาบาล ผู้อุบัติเหตุฉุกเฉินและนิติเวช 1 คน (มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานประจำหอผู้ป่วย ไม่น้อยกว่า 3 ปีขึ้นไป) และหัวหน้างานการพยาบาลผู้ป่วยใน 1 คน (มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานประจำหอผู้ป่วย ไม่น้อยกว่า 3 ปีขึ้นไป) ซึ่งคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงทำหน้าที่ประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการคนเดียวกัน จำนวน 5 คน

ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของการตรวจสอบความเที่ยงแบบ Inter rater Reliability (Roopngarm, 2007) โดย การสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย ชี้แจงรายละเอียด และขอความยินยอมจากผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน โดย การลงลายมือชื่อให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย ได้คำวิเคราะห์หาความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน โดยใช้สูตรการหาความเที่ยงของการสังเกต ซึ่งแบบประเมินที่มีค่าความเที่ยงที่ยอมรับให้นำไปใช้ได้ คือ 0.8 (Roopngarm, 2007)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน รหัส NAN Rec 60-004 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และสิทธิในการเข้าร่วมโดยสมัครใจและการถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ การรักษาความเป็นส่วนตัวและเป็นความลับของผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลต่างๆ การนำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัยทำในภาพรวม และข้อมูลจะทำลายโดยผู้วิจัยภายใน 1 ปี เมื่อผู้ให้ข้อมูลเข้าใจและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย จึงให้ลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการณ์และความต้องการสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ : สรุปเป็นหลักของสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการที่มีความสำคัญมากน้อยตามลำดับ ได้แก่

1) การมีความรู้และทักษะในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 7 ข้อ

2) การมีความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยทาง

ตารางที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ จำแนกตามสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อย

สมรรถนะหลัก /สมรรถนะย่อย	จำนวนข้อ		ค่า CVI
	รวม	เห็นด้วย	
		ระดับ 3,4	
ด้านการมีความรู้และทักษะในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน			
1. สามารถประเมินผู้ป่วยและตัดสินใจได้ถูกต้อง	16	16	1
2. มีทักษะการตรวจรักษาพยาบาลเบื้องต้นตามขอบเขตของวิชาชีพ	16	16	1
3. มีทักษะการช่วยเหลือดูแลผู้ป่วยภาวะวิกฤตและฉุกเฉิน	16	16	1
4. มีทักษะการปฏิบัติการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นสูง	16	16	1
5. มีการพัฒนาทักษะการใช้อุปกรณ์การแพทย์ฉุกเฉิน	16	16	1
6. การให้บริการการแพทย์ฉุกเฉิน	16	16	1
7. สามารถวางแผนส่งต่อและการจำหน่ายผู้ป่วย	16	16	1
รวม	112	112	1
ด้านการมีความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยทางสูติกรรม			
1. การดูแลหญิงตั้งครรภ์ในระยะระคลอด	16	16	1
2. มีทักษะการทำคลอดปกติ	16	16	1
3. มีทักษะการปฏิบัติการช่วยฟื้นคืนชีพทารกแรกคลอด	16	16	1
4. มีทักษะการใช้เครื่องมือพิเศษทางสูติกรรม	16	16	1
5. สามารถประเมินภาวะวิกฤตและรายงานแพทย์			
มีการวางแผนการส่งต่อของมารดาในทุกระยะของการคลอด	16	16	1
6. มีทักษะการประเมินและการดูแลมารดาหลังคลอด	16	16	1
รวม	96	96	1
ด้านการมีความรู้และทักษะในงานหอผู้ป่วย			
1. มีทักษะการประเมินผู้ป่วย	16	16	1
2. มีทักษะการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤต	16	16	1
3. มีทักษะการใช้ยากลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง	16	16	1
4. การใช้กระบวนการพยาบาล	16	14	0.87
5. การบันทึกทางการพยาบาล	16	12	0.75
รวม	80	74	0.92

ตารางที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ จำแนกตามสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อย (ต่อ)

สมรรถนะหลัก /สมรรถนะย่อย	จำนวนข้อ		ค่า CVI
	รวม	เห็นด้วย ระดับ	
		3,4	
ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี			
1. สามารถประสานความร่วมมือกับบุคลากรในทีมสุขภาพได้	16	16	1
2. มีการปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับผู้ใช้บริการ ผู้ร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา	16	16	1
3. การควบคุมสถานการณ์ และการใช้การสื่อสารแบบสร้างสรรค์ได้ (การใช้ Non verbal เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา แทนการสื่อสาร)	16	16	1
4. การสื่อสารและสัมพันธภาพที่เป็นมิตร	16	12	0.75
รวม	64	60	0.93
ด้านมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล			
1. ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีความสามารถจัดการกับ ปัญหาจริยธรรมในการดำรงชีพ และในการปฏิบัติงาน ในวิชาชีพการพยาบาล	16	16	1
2. ให้การพยาบาลผู้ป่วยด้วยความกระตือรือร้น ความห่วงใย และความเอาใจใส่	16	16	1
3. เข้าใจความต้องการและให้บริการตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของผู้ป่วยที่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม	16	14	0.87
4. แสดงพฤติกรรมที่เคารพสิทธิของผู้ป่วย และพิทักษ์สิทธิ ของผู้ป่วยได้	16	12	0.75
รวม	64	58	0.90
โดยรวมฉบับ	412	400	0.97

สูตรการประกอบด้วยสมรณะย่อย 6 ข้อ

3) การมีความรู้และทักษะในงานหอผู้ป่วย ประกอบด้วยสมรณะย่อย 5 ข้อ

4) มีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประกอบด้วยสมรณะย่อย 4 ข้อ และ 5) มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล ประกอบด้วยสมรณะย่อย 4 ข้อ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพการณ์และความต้องการสมรณะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ผู้วิจัยได้นำประเด็นหลักและประเด็นย่อยที่พบ มาพัฒนาเป็นแบบประเมินสมรณะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ได้เป็นสมรณะหลัก 5 ข้อ และสมรณะย่อย 26 ข้อ

2.ผลการประเมินคุณภาพของแบบประเมินสมรณะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการด้านความตรงและความเที่ยง

2.1 ผลการตรวจสอบความตรงของแบบประเมินสมรณะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ (Content Validity Index: CVI) ผลการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ได้ค่าความตรงตามเนื้อหาโดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ รายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.2 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงระหว่างผู้ประเมินของแบบประเมินสมรณะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ จำแนกตามรายบุคคล

ผู้ถูกประเมิน	ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน 2 คน (Inter-rater reliability)
คนที่ 1	0.84
คนที่ 2	0.76
คนที่ 3	0.84
คนที่ 4	0.80
คนที่ 5	0.76
ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน เฉลี่ย 2 คน	0.80

หมายเหตุ ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน หมายถึง ผู้ประเมิน 2 ท่าน ประเมินพยาบาลวิชาชีพ 5 คน โดยประเมินทีละคน

2.2 ผลการตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมินสมรณะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ (Inter-rater reliability) ได้ค่าความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) จากผู้ประเมิน 5 คู่ ระหว่าง 0.76-0.84 โดยรวมค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 เป็นค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของการสังเกตที่ยอมรับได้ รายละเอียดในตารางที่ 2.2

อภิปรายผล อภิปรายตามผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบของแบบประเมินสมรณะพยาบาลวิชาชีพนอกเวลาราชการของโรงพยาบาลขนาดชุมชนเล็กที่พัฒนาขึ้น ทั้ง 5 สมรณะหลักพบว่าเหมาะสมและมีเนื้อหาครอบคลุมกับบริบทของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เนื่องจากเป็นสมรณะที่จำเป็นตามลักษณะของงานที่ให้บริการนอกเวลาราชการ 2 สมรณะหลัก ได้แก่ 1) ด้านการมีความรู้และทักษะในงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน 2) ด้านการมีความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยทางสูตรกรรม มีความต้องการสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับความจำเป็นในการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการที่ผู้ให้บริการส่วนใหญ่ เป็นผู้ได้รับอุบัติเหตุ ภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ และภาวะทางสูตรกรรม พยาบาลที่ปฏิบัติการ

พยาบาลผู้ป่วยอุบัติเหตุและฉุกเฉิน จำเป็นต้องปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ พิเศษเฉพาะทาง สามารถทำหัตถการต่างๆ รวมทั้งสามารถจัดการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจในการให้บริการแก่ผู้รับบริการทั้งในภาวะปกติ ภาวะวิกฤตและฉุกเฉินก่อนพบแพทย์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา การพัฒนากรอบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ของ Yodbaopit (2011) พบว่า ตัวประกอบสมรรถนะที่สอดคล้อง ได้แก่ สมรรถนะด้านการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน สมรรถนะด้านการบันทึกทางการพยาบาล สมรรถนะด้านการช่วยเหลือ ณ จุดเกิดเหตุ และสมรรถนะด้านการส่งรักษาต่อ และยังมีความต้องการสมรรถนะหลักที่ 3) ด้านการมีความรู้และทักษะในงานหอผู้ป่วย ซึ่งเป็นงานที่ต้องให้บริการนอกเวลาราชการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อกำหนดของสภาการพยาบาล (Thailand Nursing and Midwifery Council, 2009) ที่กำหนดไว้ว่า การมีมาตรฐานการพยาบาลและการปฏิบัติตามมาตรฐาน โดยใช้กระบวนการพยาบาล จะช่วยพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้น สมรรถนะหลักที่ 4) ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความจำเป็นในการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการมาก เพราะผู้รับบริการที่มานอกเวลาราชการมักเป็นผู้ที่มีความเจ็บป่วยที่ต้องการบริการเร่งด่วน จากอุบัติเหตุหรือความรุนแรงจากโรคที่เป็นอยู่ ดังนั้น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจึงจำเป็น หากการสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ชัดเจน อาจเกิดปัญหาความไม่พอใจระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการตามมา เกิดความเสี่ยงต่อการฟ้องร้องร้องเรียนได้ สอดคล้องกับ Khomchai (2008) พบว่า พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชนจำเป็นต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้รับบริการ ซึ่งต้องใช้ทักษะด้านการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และสอดคล้องกับ Naowapanich (2015) ที่พบว่า ปัญหาและข้อร้อง

เรียนที่พบบ่อยจากการสื่อสารของพยาบาล เกิดจากการขาดสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วยและญาติ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยลดข้อขัดแย้งซึ่งกันและกันได้ และสมรรถนะสุดท้ายที่จำเป็นมากสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลทุกหน่วยงาน คือสมรรถนะหลักที่ 1 มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล สอดคล้องกับ Naowapanich (2015) ที่กล่าวว่า สมรรถนะที่มีด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล เป็นสมรรถนะที่สำคัญโดยการให้การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทร ห่วงใย เอาใจใส่ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ป่วยและญาติ เพื่อลดและป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดจากความขัดแย้งกับผู้ป่วยและญาติได้

2. ผลการประเมินคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ พบว่ามีคุณภาพโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) มีค่าเท่ากับ 0.97 ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าแบบประเมินได้ถูกสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะโดยตรง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะ สอดคล้องกับ Naowapanich (2015) ที่พบว่า การพัฒนาแบบประเมินและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ โดยการสอบถามความคิดเห็นจากผู้มีส่วนร่วมอื่นจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสมรรถนะที่ต้องการ สำหรับค่าความเที่ยงของแบบประเมิน (Inter-rater reliability) พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.80 เป็นค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของการสังเกตที่ยอมรับได้ มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จึงได้แบบประเมินสมรรถนะฯ ที่ยอมรับได้ เนื่องจากแบบประเมินมีคุณภาพและมีความชัดเจน ทำให้ผู้ประเมินมองเห็นพฤติกรรมของผู้ถูกประเมินสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ ดังที่ Wongvanich (2003) กล่าวว่า แบบประเมินสมรรถนะฯ จะใช้ได้ดีก็ต่อเมื่อผู้สร้างมีความเข้าใจในธรรมชาติของงานที่ต้องการวัด

ผลของแบบประเมินสมรรถนะฯ แสดงถึงการมีคุณภาพและมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก จังหวัดน่าน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นำแบบประเมินสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นเสนอผู้บริหารโรงพยาบาล

เพื่อนำไปประเมินพยาบาลวิชาชีพทุกคนที่จะต้องปฏิบัติงานนอกเวลาราชการเพื่อทราบถึงระดับสมรรถนะ และวางแผนการฝึกอบรมให้สอดคล้องครอบคลุมสมรรถนะที่จำเป็นและต้องการ

2. เสนอแบบประเมินสมรรถนะฯ ที่พัฒนาขึ้นต่อที่ประชุมหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก เพื่อทดลองนำไปใช้ตามความเหมาะสมและประเมินผลแบบประเมินสมรรถนะฯ เพื่อพัฒนาให้สมบูรณ์ต่อไป

References

- Fey, M. & Miltner, R. S. (2000). A competency based orientation program for new graduate nurses. *Journal of Nursing Administration*, 30(3), 126-132.
- Khomchai, N. (2008). *The Development of Professional Nurses, Competency Assessment Scale, Community Hospital Nan Province*. Master of Nursing Science Thesis, Nursing Administration, Faculty of Nursing, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Khuanphet, W. (2012). *Development of a Competency Framework of Professional Nurse in The Emergency Department, Chiang Dao Hospital, Chiang Mai Province*. Master of Nursing Science Thesis, Nursing Administration, Faculty of Nursing, Chiang Mai University. (In Thai)
- McClelland, D. C. (1981). Testing for competence rather than for "intelligence". *American Psychologist*, 28, 1-14.
- Naowapanich, S. (2015). *Development of a Competency Scale for Cardiovascular Nurse at a University Hospital*. Master of Nursing Science Thesis, Nursing Administration, School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)
- Risk Management Boklua Hospital. (2016). Annual report 2015. Nan: Boklua Hospital. (In Thai)
- Roopngarm, O. (2005). *Professional Nurse's Competencies in Delivery Room, General Hospitals*. Master of Nursing Science Thesis, Nursing Administration, Faculty of Nursing, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Santhong, N. (2004). *มาตรฐาน Competency กันเถอะ*. Bangkok: H R Center. (In Thai)
- Thailand Nursing and Midwifery Council. (2009). *Manual of Assessment and Secondary Quality Standards in Nursing and Midwifery*. Nonthaburi: Siriyod Printing.
- Waltz, C., Strickland, O., & Lenz, E. (2005). *Measurement in nursing and health research*. (3rd ed.). New York: Springer Publishing.
- Wongvanich, S. (2003). Assessment of learning new concepts. Bangkok: Chulalongkorn National Chiao Thung University. (In Thai)
- Yodbaopit, E. (2011). *Development of a competency framework for professional nurses in the emergency department, Wiangpapao Hospital, Chiang Rai Province*. Master of Nursing Thesis, Nursing Administration, Faculty of Nursing, Chiangmai University. (In Thai)